

Handling 2023 nr 140

Yttrande över motion av Kalle Bäck (KD) om att rusta upp och tillgängliggöra ruinen av Gamla Älvsborg

Till Göteborgs kommunfullmäktige

Kommunstyrelsens förslag

Kommunstyrelsen tillstyrker yrkande från S, V och MP den 9 juni 2023 och föreslår att kommunfullmäktige beslutar:

1. Stadsmiljönämnden får i uppdrag att ta fram en förstudie gällande Gamla Älvsborg, i dialog med berörda aktörer, för att utreda frågor rörande ansvar kring själva fornlämningen samt behov och möjligheter för synliggörande och tillgängliggörande av fornlämningen och ruinen. Förstudien ska utgå från att minimera kostnadsdrivande inslag för staden, att existerande naturvärden bevaras, samt att platsen förblir en öppen yta för allmänheten. Genomförande och förslag på finansiering av eventuella investeringar samt ekonomiska konsekvenser för den framtida driften av platsen ska ingå.
2. Den av Kalle Bäck väckta motionen avslås.

Vid behandling av ärendet i kommunstyrelsen förekom skiljaktiga meningar:

Blerta Hoti (S) yrkade bifall till yrkande från S, V och MP den 9 juni 2023.

Elisabet Lann (KD) och Jörgen Fogelklou (SD) yrkade bifall till yrkande från M, D, L och KD den 9 juni 2023.

Kommunstyrelsen beslutade utan omröstning att bifalla Blerta Hotis yrkande.

Emmyly Bönfors (C) antecknade som yttrande en skrivelse från den 9 juni 2023.

Göteborg den 14 juni 2023
Göteborgs kommunstyrelse

Jonas Attenius

Mathias Sköld

Yttrande

Centerpartiet

2023-06-09

3.2

Yttrande angående - Motion av Kalle Bäck (KD) om att rusta upp och tillgängliggöra ruinen av Gamla Älvsborg

Yttrandet

Gamla Älvsborg är en viktig del av Göteborgs kulturarv. Vi stödjer motionärens intention att tillgängliggöra området för fler och anser att Stadsmiljönämnden bör få i uppdrag att ta fram en förstudie i syfte att rusta och tillgängliggöra ruinen. Nämnden har just nu ett ekonomiskt ansträngt läge och det är viktigt att förstudien påbörjas först när nämnden och förvaltningen bedömer att det finns ekonomiskt utrymme för detta.

I kommunfullmäktige avser vi att yrka på följande beslutssatser:

1. Stadsmiljönämnden får i uppdrag att så snart ekonomiskt utrymme finns ta fram en förstudie som utreder möjligheten att rusta upp och tillgängliggöra ruinen av Gamla Älvsborg. Förstudien ska bland annat innefatta frågor kring ansvarsområden, möjligheter för synliggörande och tillgängliggörande, omfattning, genomförande, finansiering och ekonomiska konsekvenser. Förstudien ska tas fram i dialog med berörda aktörer och tydligt sträva efter att hålla ned kostnaderna.
2. Med detta yrkande anses motionen besvarad.

Yrkande

Socialdemokraterna, Vänsterpartiet, Miljöpartiet

2023-06-09

Ärende nr 3.2

Yrkande angående – Motion av Kalle Bäck (KD) om att rusta upp och tillgängliggöra ruinen av Gamla Älvsborg

Förslag till beslut

I kommunstyrelsen och kommunfullmäktige:

1. Stadsmiljönämnden får i uppdrag att ta fram en förstudie gällande Gamla Älvsborg, i dialog med berörda aktörer, för att utreda frågor rörande ansvar kring själva fornlämningen samt behov och möjligheter för synliggörande och tillgängliggörande av fornlämningen och ruinen. Förstudien ska utgå från att minimera kostnadsdrivande inslag för staden, att existerande naturvärden bevaras, samt att platsen förblir en öppen yta för allmänheten. Genomförande och förslag på finansiering av eventuella investeringar samt ekonomiska konsekvenser för den framtida driften av platsen ska ingå.
2. Motionen avslås.

Yrkandet

Vi är positiva till att rusta upp och tillgängliggöra Gamla Älvsborg då vi ser att det är viktigt att belysa värdet i det lokala kulturarvet i Göteborg och Sveriges historia. Genom att tillgängliggöra och uppmärksamma kulturhistorien och ge människor kunskap om gemensamma intressanta miljöer skapas sammanhållning och gemenskap oavsett ursprung eller bakgrund. Vi är eniga med Stadsmiljönämnden om att det är lämpligt att en förstudie tas fram för platsen. Stadsmiljönämnden belyser i sitt remissvar viktiga frågor som behöver utredas vidare innan eventuella ytterligare beslut om upprustning och tillgängliggörande fattas, exempelvis ansvaret såväl mellan stat och kommun som ansvaret inom kommunen. Kostnader för upprustning, drift, underhåll och förslag på lämplig finansiering behöver nogta beaktas inom ramen för en förstudie. Givet det svåra ekonomiska läget vill vi begränsa de mest kostnadsdrivande förslagen, samt förtydliga att platsens naturvärden och öppna karaktär ska bevaras.

Yrkande

M, D, L, KD
3.2

2023-06-02

Reviderat 2023-06-09

Yrkande angående - Motion av Kalle Bäck (KD) om att rusta upp och tillgängliggöra ruinen av Gamla Älvsborg

Förslag till beslut

I kommunstyrelsen och kommunfullmäktige:

1. Stadsmiljönämnden får i uppdrag att, så snart ekonomiskt utrymme finns, ta fram en förstudie som utreder möjligheten att rusta upp och tillgängliggöra ruinen av Gamla Älvsborg. Förstudien ska bland annat innefatta frågor kring ansvarsområden, möjligheter för synliggörande och tillgängliggörande, omfattning, genomförande, finansiering och ekonomiska konsekvenser. Förstudien ska tas fram i dialog med berörda aktörer och tydligt sträva efter att hålla ned kostnaderna.
2. Med detta yrkande anses motionen besvarad.

Yrkandet

Gamla Älvsborg är en viktig del av Göteborgs och Sveriges historia. Samtidigt är det, som anförs i motionen, få göteborgare och än färre turister som känner till platsen. Det är också olyckligt att platsen har en klotterproblematik och att den riskerar att upplevas som otrygg,

Vi instämmer med motionären att insatser borde göras för att rusta upp och tillgängliggöra ruinen av Gamla Älvsborg, och att informationsinsatser borde göras i syfte att medvetandegöra fler om platsen och dess historiska betydelse. Vi delar även stadsmiljönämndens bedömning att en förstudie bör göras i ett första steg. Eftersom stadsmiljönämnden ansvarar för förvaltningen av den aktuella fastigheten bör uppdraget riktas till nämnden. Uppdraget ska påbörjas så snart nämnden har ett ekonomiskt utrymme för detta.

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2023-05-08

Diarienummer 1362/22

Handläggare

Hedwig Andrén

Telefon: 031-368 02 33

E-post: hedwig.andren@stadshuset.goteborg.se

Motion av Kalle Bäck (KD) om att rusta upp och tillgängliggöra ruinen av Gamla Älvsborg

Motionen

Kalle Bäck (KD) föreslår att kommunfullmäktige beslutar att ge exploateringsnämnden i uppdrag att, tillsammans med berörda nämnder och/eller styrelser, rusta upp och tillgängliggöra ruinen av Gamla Älvsborg.

Motionären anser att området kring Klippan och Gamla Älvsborg (eller Älvsborgs slott) är en viktig plats i Göteborgs historia. Platsen omnämns skriftligt första gången 1366 och byggdes för att försvara Göta älvs mynning. Anläggningen var fram till 1619 omväxlande i dansk och i svensk ägo. Mest känd är den kanske för att Sverige betalade ofantliga summor för att återfå Älvsborg genom det som brukar kallas Älvsborgs lösen 1570 och 1613. Under Gustav Vasas tid fanns här bebyggelse i form av Älvsborgs stad. På 1660-talet då Nya Älvsborgs fästning hade börjat anläggas ute på Kyrkogårdsholmen, revs den gamla försvarsanläggningen vid Klippan.

Motionären beskriver att det idag bara återstår rester av ruinen som skyddas av ett trätak. För ett antal år sedan gjordes insatser med ny trappa upp till kullen där den ligger. Platsen är omgärdad av det gamla sockerbruket Carnegie. Fastigheten ägs av Exploateringsnämnden och tomten har betäckningen Majorna 720:22. Platsen är svårtillgänglig för personer med funktionsvariationer. Motionären föreslår att insatser bör göras för att restaurera lämningarna och att tillgängliggöra platsen för alla. Informationsinsatser borde också göras i syfte att medvetandegöra fler om platsen och dess historiska betydelse.

Remissinstanser

Motionen har remitterats för yttrande till exploateringsnämnden, kulturnämnden och stadsmiljönämnden. Remissinstansernas svar är sammanställda i nedanstående tabell.

Remissinstans	Beslut	Kommentar
Exploateringsnämnden	Avstyrker Yttrande KD, D, M och L Protokollsanteckning KD, D, M och L	Det är stadsmiljönämnden som ansvarar för förvaltningen av den aktuella fastigheten (Majorna 720:22) därför bör uppdraget adresseras till stadsmiljönämnden. Exploateringsnämnden har i

		övrigt inga synpunkter på motionens förslag utifrån ett markägarperspektiv.
Kulturnämnden	Tillstyrker Yttrande SD Översänder förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som eget yttrande.	Fornlämningen Gamla Älvsborg är en viktig del av Göteborgs och Sveriges historia och bör komma medborgarna till gagn. Kulturförvaltningen anser att det föreligger ett tydligt behov av att rusta upp och tillgängliggöra fornlämningen Gamla Älvsborg som en del i en långsiktig bevarandestrategi.
Stadsmiljönämnden	Tillstyrker Översänder förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som eget yttrande.	Stadsmiljönämnden föreslår att en förstudie tas fram som utreder möjligheten att rusta upp och tillgängliggöra ruinen av Gamla Älvsborg. Förstudien bör bland annat utreda ansvarsfrågan avseende upprustning och drift av fornlämningen Gamla Älvsborg, både vad gäller fördelning av ansvar mellan stat och kommun såväl som inom kommunen. Förstudien bör genomföras i nära dialog med Länsstyrelsen, berörda fastighetsägare och berörda förvaltningar inom staden.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Stadsmiljönämnden bedömer att kostnaden för att rusta upp och tillgängliggöra ruinen är svårt att uppskatta innan frågan har utretts och att en förstudie bör göras innan beslut om upprustning fattas. Nämnden bedömer att det finns omständigheter på platsen som riskerar att vara kostnadsdrivande. Exempel på detta är sprickande berg och behov av bergssäkring, eventuell påverkan på kringliggande fastigheter, behov av konstruktioner för att öka tillgängligheten, med mera. Då hela berget inklusive ruinen är en fornlämning kan det krävas arkeologiska undersökningar. Omfattningen av dessa påverkar den sammanlagda kostnaden för att rusta upp och tillgängliggöra ruinen. Även kostnaden för drift av en upprustad och tillgängliggjord ruin är svår att uppskatta i det här skedet, eftersom eventuella åtgärder och förändringar inte är klarlagda.

Kostnaden för eventuella investeringar såväl som för den löpande driften av eventuella investeringar behöver i det fortsatta arbetet beaktas och ställas i relation till andra behov inom staden.

Bedömning ur ekologisk dimension

Gräsytorna som omger ruinen av Gamla Älvsborg sköts idag som slåtteryta och slås därmed ett par gånger per säsong. Då platsen är belägen på ett berg är den svårtillgänglig och slåtter har bedömts som ett möjligt sätt att sköta gräsytor på. Slåtterytor är dessutom viktiga för bland annat pollinatörer och har därför betydelse för den biologiska mångfalden. Runtom ruinen finns uppvuxna träd som bidrar med värdefulla ekosystemtjänster.

Området vid Klippan är en plats i staden med begränsad tillgång till gröna ytor och den växtlighet som finns i form av träd, buskar, gräs och örter har därför extra stor betydelse. Vid eventuell upprustning och tillgängliggörande av ruinen bör påverkan på befintlig grönstruktur och naturvärden minimeras.

Bedömning ur social dimension

Platsen där ruinen av Gamla Älvsborg är belägen fungerar idag som mötesplats för människor som arbetar och bor i närområdet. Då ruinen är belägen på ett berg är den endast tillgänglig via trappor från omgivningen. Trapporna innebär att ruinen och platsen uppe på berget inte kan nås av personer som av olika anledningar inte kan använda trappor exempelvis utifrån någon form av funktionsnedsättning. Att göra ruinen mer tillgänglig kan handla om den fysiska tillgängligheten såväl som att synliggöra och skapa kännedom om platsen, exempelvis genom skyltning.

Stadsledningskontorets kommentar

Vid ett eventuellt bifall av motionen bedömer stadsledningskontoret att stadsmiljönämnden bör få uppdraget att se över ruinen av Gamla Älvsborg.

Jonas Kinnander

Eva Hessman

Direktör Ärende och utredning

Stadsdirektör

Bilagor:

1. Motionen
2. Exploateringsnämndens handlingar 2023-04-24 § 96
3. Kulturnämndens handlingar 2023-04-24 § 98
4. Stadsmiljönämndens handlingar 2023-04-28 § 97

Handling 2022 nr 246

Motion av Kalle Bäck (KD) om att rusta upp och tillgängliggöra ruinen av Gamla Älvsborg

Området vid mynningen av Göta älv har varit omstritt historiskt sett. När Göteborg två år för sent firar sitt 400-årsjubileum 2023 är det en i raden av stadsbildningar som funnits i området som vi firar. Historien sträcker sig mycket längre tillbaka i tiden än det moderna Göteborg.

En utomordentligt viktig plats i sammanhanget är området kring Klippan och Gamla Älvsborg (eller Älvsborgs slott). Den omnämns skriftligt första gången 1366 och byggdes för att försvara Göta älvs mynning. Anläggningen var fram till 1619 omväxlande i dansk och i svensk ägo. Mest känd är den kanske för att Sverige betalade ofantliga summor för att återfå Älvsborg genom det som brukar kallas Älvsborgs lösen 1570 och 1613. Under Gustav Vasas tid fanns här bebyggelse i form av Älvsborgs stad. På 1660-talet då Nya Älvsborgs fästning hade börjat anläggas ute på Kyrkogårdsholmen, revs den gamla försvarsanläggningen vid Klippan.

Idag återstår bara rester av ruinen som skyddas av ett trätak. För ett antal år sedan gjordes insatser med ny trappa upp till kullen där den ligger. Platsen är omgärdad av det gamla sockerbruket Carnegie. Fastigheten ägs av Fastighetskontoret (Exploateringsförvaltningen) och tomten har betäckningen Majorna 720:22.

Ofta är det skräpigt vid ruinen och lämningarna i form av stenar och tegelväggar täcks av klotter. I skrivande stund har dock sanering av just klotter nyligen skett.

Alltför få göteborgare och än färre tillresta turister känner till denna historiskt så viktiga plats. Med tanke på vilken stor roll den spelat i svensk och nordisk historia är det synd att fler varken har besökt eller känner till den. Dessutom är den svårtillgänglig för personer med funktionsvariationer. Insatser borde göras för att restaurera lämningarna och att tillgängliggöra platsen för alla. Informationsinsatser borde också göras i syfte att medvetandegöra fler om platsen och dess historiska betydelse.

Kommunfullmäktige föreslås att besluta:

Exploateringsnämnden får i uppdrag att, tillsammans med berörda nämnder och/eller styrelser, rusta upp och tillgängliggöra ruinen av Gamla Älvsborg.

Kalle Bäck (KD)

§ 96 EXF-2023-00867

Yttrande till kommunstyrelsen över motion av Kalle Bäck (KD) om att rusta upp och tillgängliggöra ruinen av Gamla Älvsborg

Beslut

Enligt exploateringsförvaltningens förslag:

1. Med hänvisning till förvaltningens tjänsteutlåtande avstyrker exploateringsnämnden motionens förslag om att nämnden får i uppdrag att rusta upp och tillgängliggöra ruinen av Gamla Älvsborg.
2. Exploateringsnämndens beslut förklaras omedelbart justerat.

Handlingar

Exploateringsförvaltningens tjänsteutlåtande 2023-04-24

Yttrande KD, D, M, L den 2023-04-21

Protokollsanteckning

Jerker Sjögren (KD), Patrik Höstmad (D), Zagros Hama Aga (M), Bruno Tiozzo (M) och Ann Catrine Fogelgren (L) antecknar som yttrande en skrivelse.

Justering

Denna paragraf förklaras omedelbart justerad.

Protokollsutdrag skickas till

Kommunstyrelsen

Utdrag ur protokoll

Sammanträdesdatum: 2023-04-24

Dag för justering

2023-04-24

Vid protokollet

Sekreterare

Sirpa Bernhardsson

Ordförande

Robert Hammarstrand

Justerande

Patrik Höstmad

Yttrande

Kristdemokraterna, Demokraterna, Moderaterna,
Liberalerna

2023-04-21

Ärende 12

Yttrande angående Yttrande över motion Kalle Bäck (KD) om att rusta upp och tillgängliggöra ruinen av Gamla Älvsborg

Vi är positiva till idén att rusta upp och tillgängliggöra ruinen av Gamla Älvsborg. Som anförs i motionen är det alltför få göteborgare och än färre tillresta turister som känner till denna historiskt viktiga plats. Gamla Älvsborg omnämns skriftligt första gången 1366 och byggdes för att försvara Göta älvs mynning. Insatser borde göras för att restaurera lämningarna och att tillgängliggöra platsen för alla. Informationsinsatser borde också göras för att medvetande göra fler om platsen och dess historiska betydelse.

Exploateringsförvaltningen påpekar i sitt tjänsteutlåtande att det är stadsmiljönämnden som ansvarar för förvaltningen av den aktuella fastigheten (Majorna 720:22). Förvaltningen har inga synpunkter på motionens förslag utifrån ett markägarperspektiv. (Det är exploateringsnämnden som är markägare.) Ett eventuellt uppdrag bör därför lämnas till stadsmiljönämnden vilket vi instämmer i.

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2023-04-24

Diarienummer EXF-2023-00867

Handläggare

Lukas Jonsson

Telefon: 031-368 12 01

E-post: lukas.jonsson@exploatering.goteborg.se

Yttrande till kommunstyrelsen över motion Kalle Bäck (KD) om att rusta upp och tillgängliggöra ruinen av Gamla Älvsborg

Förslag till beslut

I exploateringsnämnden

1. Med hänvisning till förvaltningens tjänsteutlåtande avstyrker exploateringsnämnden motionens förslag om att nämnden får i uppdrag att rusta upp och tillgängliggöra ruinen av Gamla Älvsborg.
2. Exploateringsnämndens beslut förklaras omedelbart justerat.

Sammanfattning

I motionen av Kalle Bäck (KD) om att rusta upp och tillgängliggöra ruinen Gamla Älvsborg föreslås exploateringsnämnden få i uppdrag att, tillsammans med berörda nämnder och/eller styrelser, rusta upp och tillgängliggöra ruinen av Gamla Älvsborg.

Exploateringsförvaltning vill uppmärksamma att stadsmiljönämnden ansvarar för förvaltningen av den aktuella fastigheten (Majorna 720:22) och bedömer att uppdraget bör adresseras till stadsmiljönämnden. Exploateringsförvaltningen har i övrigt inga synpunkter på motionens förslag utifrån ett markägarperspektiv och föreslår mot bakgrund av ovanstående att motionen avstyrks samt att ett eventuellt uppdrag lämnas till stadsmiljönämnden.

Bedömning ur ekonomisk, ekologisk och social dimension

Exploateringsförvaltningen har inte funnit några särskilda aspekter på frågan utifrån dessa dimensioner.

Ärendet

I motionen av Kalle Bäck (KD) om att rusta upp och tillgängliggöra ruinen Gamla Älvsborg föreslås exploateringsnämnden få i uppdrag att, tillsammans med berörda nämnder och/eller styrelser, rusta upp och tillgängliggöra ruinen av Gamla Älvsborg.

Yttrande ska lämnas till kommunstyrelsen senast den 28 april 2023.

Förvaltningens bedömning

I motionen av Kalle Bäck (KD) om att rusta upp och tillgängliggöra ruinen Gamla Älvsborg föreslås exploateringsnämnden få i uppdrag att, tillsammans med berörda nämnder och/eller styrelser, rusta upp och tillgängliggöra ruinen av Gamla Älvsborg.

Exploateringsförvaltning vill uppmärksamma att stadsmiljönämnden ansvarar för förvaltningen av den aktuella fastigheten (Majorna 720:22) och bedömer att uppdraget bör adresseras till stadsmiljönämnden. Exploateringsförvaltningen har i övrigt inga synpunkter på motionens förslag utifrån ett markägarperspektiv och föreslår mot bakgrund av ovanstående att motionen avstyrks samt att ett eventuellt uppdrag lämnas till stadsmiljönämnden.

Kristina Lindfors

Direktör exploateringsförvaltningen

Peter Kim

Avdelningschef

Bilagor: Motionen

Yttrande till kommunstyrelsen över motion av Kalle Bäck (KD) om att rusta upp och tillgängliggöra ruinen av Gamla Älvsborg

§ 98, 0084/23

Beslut

I kulturnämnden

1. Kulturnämnden tillstyrker motion av Kalle Bäck (KD) om att rusta upp och tillgängliggöra ruinen av Gamla Älvsborg.
2. Kulturnämnden översänder förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som eget yttrande.
3. Kulturnämnden förklarar paragrafen omedelbart justerad.

Handling

Kulturförvaltningens tjänsteutlåtande 2023-02-28.

Yttrande 2023-04-23 från SD enligt bilaga 1 till protokollet.

Protokollsutdrag skickas till

Kommunstyrelsen.

Dag för justering

2023-04-24

Vid protokollet

Sekreterare

Jonna Segerberg

**Utdrag ur protokoll
Kulturnämnden**

Sammanträdesdatum: <!sammanträdesdatum>

Ordförande
Pär Johansson

Justerande
Anneli Rhedin

Yttrande
2022-04-23

Sverigedemokraterna

Yttrande angående – Yttrande till kommunstyrelsen över motion av Kalle Bäck (KD) om att rusta upp och tillgängliggöra ruinen av Gamla Älvsborg

Från Sverigedemokraternas sida uppskattar vi intresset för övriga partier för bevarandet av Göteborgs historia och kulturarv. Det är sorgligt att se resterna av det som var föremål för "Älvsborgs lösen" förfalla på det vis motionen och tjänsteutlåtandet beskriver. Vi stödjer helhjärtat en upprustning av området och hoppas att KS och KF gör detsamma.

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2023-02-28

Diarienummer 0084/23

Handläggare

Johan Thörnqvist/Kultur/GBGStad

Telefon: 031-368 32 39

E-post: johan.thornqvist@kultur.goteborg.se

Yttrande till kommunstyrelsen över motion av Kalle Bäck (KD) om att rusta upp och tillgängliggöra ruinen av Gamla Älvsborg

Förslag till beslut

I kulturnämnden

1. Kulturnämnden tillstyrker motion av Kalle Bäck (KD) om att rusta upp och tillgängliggöra ruinen av Gamla Älvsborg.
2. Kulturnämnden översänder förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som eget yttrande.
3. Kulturnämnden förklarar paragrafen omedelbart justerad.

Sammanfattning

Kalle Bäck (KD) har i kommunfullmäktige lagt fram en motion om att rusta upp och tillgängliggöra ruinen av Gamla Älvsborg. Kommunstyrelsen har sänt motionen på remiss till exploateringsnämnden och kulturnämnden för yttrande senast 2023-04-28.

I motionen påtalas skräp vid ruinen samt att murar och tegelväggar är föremål för klotter. Motionen belyser även att lämningen är svårtillgänglig för såväl göteborgare som turister. Motionen syftar till att ge exploateringsnämnden i uppdrag att tillsammans med berörda nämnder och/eller styrelser rusta upp och tillgängliggöra ruinen av Gamla Älvsborg.

Fornlämningen har ett högt historiskt värde och har sedan 1300-talet befäst Sveriges kontakt mot väst samt utgjort en mycket viktig utgångspunkt för landets internationella handel. Kulturförvaltningen föreslår att kulturnämnden tillstyrker motionen av Kalle Bäck (KD) om att rusta upp och tillgängliggöra ruinen av Gamla Älvsborg och att upprustning och tillgängliggörande sker med lämningens framtida bevarande i fokus.

Bedömning ur ekonomisk, ekologisk och social dimension

Kulturförvaltningen har inte funnit några särskilda aspekter på frågan utifrån dessa dimensioner.

Bilagor

1. Remiss från kommunstyrelsen 2023-01-19 angående motion av Kalle Bäck (KD) om att rusta upp och tillgängliggöra ruinen av Gamla Älvsborg.
2. Elfsborgs slott avbildad 1697 av W. Swidde.

Expedieras till
Kommunstyrelsen

Ärendet

Kulturnämnden har att ta ställning till motion av Kalle Bäck (KD) om att rusta upp och tillgängliggöra ruinen av Gamla Älvsborg. Då yttrandet ska vara kommunstyrelsen tillhanda senast 2023-04-28 föreslås omedelbar justering.

Beskrivning av ärendet

Kalle Bäck (KD) har i kommunfullmäktige lagt fram en motion om att rusta upp och tillgängliggöra ruinen av Gamla Älvsborg. Kommunstyrelsen har sänt motionen på remiss till exploateringsnämnden och kulturnämnden för yttrande senast 2023-04-28.

Motionären understryker området kring Göta älvs mynning som historisk plats, särskilt Klippan och Gamla Älvsborg (eller Älvsborgs slott). Av slottet återstår idag bara rester av ruinen, med bristande skydd, skräp och klotter. Vidare menar motionären att platsen är mindre känd för såväl göteborgare som turister, därtill svårtillgänglig för personer med funktionsvariationer.

Motionären föreslår därför att exploateringsnämnden får i uppdrag att, tillsammans med berörda nämnder och/eller styrelser, rusta upp och tillgängliggöra ruinen av Gamla Älvsborg. För motionen i sin helhet, se bilaga 1.

Älvsborgs historia

Under mitten av 1200-talet får Sverige fri passage till Västerhavet genom en ca 15 km smal ”korridor” där Göta älv mynnar ut i havet. Skyddet av denna korridor mellan Danmark och Norge utgjordes vid denna tid av Lindholms slott på Hisingen. Slottet på Lindholmen och dess funktion ersätts i mitten av 1300-talet av Älvsborg på den södra älvstranden. En av anledningarna att förlägga befästningen till den södra sidan var bland annat att det här fanns en naturlig hamn med ett vattendjup på fyra till fem meter. Hamnläget möjliggjorde att stora fartyg kunde angöra hamnen samtidigt som mindre båtar kunde föra varor från socknarna på Hisingen och västgötska områden via Sävån till Älvsborg. Denna handelstrafik skedde under beskydd och kontroll som utgick från Älvsborgs slott. Borgen var sannolikt byggd i trä fram till 1500-talet då den rustas upp och förstärks i sten under Gustav Vasa och hans söner. Under Johan III:s regeringstid utvecklas fästningen till det typiska vasaslott som finns avbildat från 1600-talet (se bilaga 2). Kring mitten av 1600-talet flyttas Älvsborgs Kungsladugård från sin ursprungliga plats sydost om slottet och placeras direkt angränsande Älvsborg. Kungsladugården fyllde en viktig funktion i att med sin tillhörande lantegendom och kreatur försörja fästningen med livsmedel.

Älvsborg spelade en viktig roll som gränsfästning under unionstiden. Fästningen intogs ofta och byggdes upp på nytt. Vid två tillfällen erövrade danskarna borgen, 1571 samt 1613, och vid båda tillfällena erlades Sverige att betala betydande lösensummor för att återfå slottet. År 1571 var gälden 150 000 daler och andra gången 1 miljon Riksdaler i silver.

Efter freden i Brömsebro 1645 inleddes byggnationen av Nya Älvsborg på Kyrkogårdsholmen i älvmyningen och Gamla Älvsborg förlorade alltmer i betydelse. 1660 togs beslut om att borgen skulle raseras. En stor del av stenen från Gamla Älvsborg användes till den nya fästningen och befästningen av Göteborg.

När Ostindiska kompaniet bildades 1731 blev djuphamnen vid Klippan den naturliga utgångspunkten för att lossa ankommande last samt utrusta ostindiefarande skepp inför nya resor. Området kring Älvsborg fortsatte framgent att vara ett viktigt nav för den internationella handeln och magasin samt verkstäder växte med tiden fram för att säkra underhåll och försörjning till Ostindiska kompaniets skepp.

Fornlämningen idag

Fornlämningen Gamla Älvsborg (L1969:697/RAÄ Göteborg 185:1) utgörs av ett ca 200 x 300 meter stort område. På kullen i områdets mitt, under ett skyddande trätak, ligger den ruin som utgör de ovan mark återstående delarna av Älvsborgs slott. Sedan 1800-talet har sockerbruket Carnegie och industrin kring detta vuxit fram i området och ruinen omgärdas idag i stort sett helt av kringliggande byggnader.

Spörsmålet om upprustning och tillsyn av ruinen har tidigare varit på tal och diskussion har förts i olika delar inom staden med syfte att försöka hitta en hållbar strategi. Frågan om ansvar har varit en viktig del i detta och en långsiktig lösning har ännu inte nåtts.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Fornlämningen Gamla Älvsborg är en viktig del av Göteborgs och Sveriges historia och bör komma medborgarna till gagn. Kulturförvaltningen anser att det föreligger ett tydligt behov av att rusta upp och tillgängliggöra fornlämningen Gamla Älvsborg som en del i en långsiktig bevarandestrategi.

Kulturförvaltningen föreslår att kulturnämnden tillstyrker motionen av Kalle Bäck (KD) om att rusta upp och tillgängliggöra ruinen av Gamla Älvsborg.

GÖTEBORGS STADS KULTURFÖRVALTNING

Anna Rosengren

Britta Söderqvist

Förvaltningsdirektör

Avdelningschef Göteborgs museer och konsthall

§ 97 SMF-2023-00758

Remissvar gällande motion av Kalle Bäck (KD) om att rusta upp och tillgängliggöra ruinen av Gamla Älvsborg

Beslut

1. Stadsmiljönämnden tillstyrker förslaget om att rusta upp och tillgängliggöra ruinen av Gamla Älvsborg
2. Stadsmiljönämnden översänder förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som eget yttrande.
3. Stadsmiljönämnden förklarar paragrafen omedelbart justerad.

Handling/ar

Stadsmiljöförvaltningens tjänsteutlåtande med följande bilaga:

1. Motion av Kalle Bäck (KD) om att rusta upp och tillgängliggöra ruinen av Gamla Älvsborg

Yrkanden

Toni Orsulic (M), Daniel Augustsson (C), Eva Jansson (M), Leslie Thorén (SD) Anders Torwald (D) och ordförande Joakim Larsson (MP) yrkar bifall på stadsmiljöförvaltningens förslag.

Propositionsordning

Ordförande Joakim Larsson (MP) finner att det endast finns ett förslag till beslut, det vill säga bifall på stadsmiljöförvaltningens förslag. Han finner att stadsmiljönämnden beslutar enligt stadsmiljöförvaltningens förslag.

Justering

Omedelbar justering

Protokollsutdrag skickas till

Kommunstyrelsen

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2023-02-16

Diarienummer SMF-2023-00758

Handläggare

Johan Rehngren

Telefon: 031 - 365 57 97

E-post: johan.rehngren@stadsmiljo.goteborg.se

Yttrande till kommunstyrelsen över motion av Kalle Bäck (KD) om att rusta upp och tillgängliggöra ruinen av Gamla Älvsborg

Förslag till beslut

I stadsmiljönämnden

1. Stadsmiljönämnden tillstyrker förslaget om att rusta upp och tillgängliggöra ruinen av Gamla Älvsborg
2. Stadsmiljönämnden översänder förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som eget yttrande.
3. Stadsmiljönämnden förklarar paragrafen omedelbart justerad.

Sammanfattning

Kalle Bäck (KD) har i kommunfullmäktige lagt fram en motion om att rusta upp och tillgängliggöra ruinen av Gamla Älvsborg. Kommunstyrelsen har skickat ut motionen på remiss till stadsmiljönämnden, exploateringsnämnden och kulturnämnden för yttrande senast 2023-04-28.

Stadsmiljönämnden svarar på remissen utifrån nämndens ansvar som förvaltare av platsen.

Motionen lyfter fram att lämningen är svårtillgänglig för såväl göteborgare som turister. Motionen syftar till att ge exploateringsnämnden i uppdrag att tillsammans med berörda nämnder och/eller styrelser rusta upp och tillgängliggöra ruinen av Gamla Älvsborg.

Stadsmiljöförvaltningen har fört dialog med kulturförvaltningen kring fornlämningens kulturhistoriska värde. Kulturförvaltningen bedömer att fornlämningen har ett högt historiskt värde i det att den sedan 1300-talet befast Sveriges kontakt mot väst samt utgjort en mycket viktig utgångspunkt för landets internationella handel.

Stadsmiljöförvaltningen föreslår utifrån detta att en förstudie tas fram som utreder möjligheten att rusta upp och tillgängliggöra ruinen av Gamla Älvsborg. Förstudien bör bland annat utreda ansvarsfrågan avseende upprustning och drift av fornlämningen Gamla Älvsborg, både vad gäller fördelning av ansvar mellan stat och kommun såväl som inom kommunen. Även frågor som rör behov och möjligheter för synliggörande och tillgängliggörande av fornlämningen och ruinen, samt omfattning, genomförande och finansiering av eventuella investeringar och ekonomiska konsekvenser för den framtida driften av platsen bör belysas. Förstudien bör genomföras i nära dialog med länsstyrelse, berörda fastighetsägare och berörda förvaltningar inom staden.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Förvaltningen bedömer att kostnaden för att rusta upp och tillgängliggöra ruinen är mycket svår att uppskatta innan frågan har utretts. Förvaltningen bedömer att det finns omständigheter på platsen som riskerar att vara kostnadsdrivande. Exempel på detta är sprickande berg och behov av bergssäkring, eventuell påverkan på kringliggande fastigheter, behov av konstruktioner för att öka tillgängligheten, med mera. Då hela berget inklusive ruinen är en fornlämning kan det krävas arkeologiska undersökningar. Omfattningen av dessa påverkar den sammanlagda kostnaden för att rusta upp och tillgängliggöra ruinen. Även kostnaden för drift av en upprustad och tillgängliggjord ruin är svår att uppskatta i det här skedet, eftersom eventuella åtgärder och förändringar inte är klarlagda.

Kostnaden för eventuella investeringar såväl som för den löpande driften av eventuella investeringar behöver i det fortsatta arbetet beaktas och ställas i relation till andra behov i den befintliga staden.

Idag riskerar platsen att upplevas som otrygg av vissa. En upprustning och ett tillgängliggörande kan leda till att fler människor använder platsen och rör sig i området vilket kan göra att platsen upplevs som mindre otrygg. Det kan få positiva ekonomiska effekter på omkringliggande verksamheter och fastigheter.

Bedömning ur ekologisk dimension

Gräsytorna som omger ruinen av Gamla Älvsborg sköts idag som slåtteryta och slås därmed ett par gånger per säsong. Då platsen är belägen på ett berg är den svårtillgänglig och slåtter har bedömts som ett möjligt sätt att sköta gräsytorerna på. Slåtterytor är dessutom viktiga för bland annat pollinatörer och har därför betydelse för den biologiska mångfalden. Runtom ruinen växer uppvuxna träd som bidrar med värdefulla ekosystemtjänster.

Området vid Klippan är en plats i staden med begränsad tillgång till gröna ytor och den växtlighet som finns i form av träd, buskar, gräs och örter har därför extra stor betydelse för den ekologiska dimensionen i det lokala perspektivet.

Vid eventuell upprustning och tillgängliggörande av ruinen bör påverkan på befintlig grönstruktur och naturvärden minimeras, utifrån den ekologiska dimensionen.

Bedömning ur social dimension

Platsen där ruinen av Gamla Älvsborg är belägen fungerar idag som mötesplats för människor som arbetar och bor i närområdet. Då ruinen är belägen på ett berg är den endast tillgänglig via trappor från omgivningen. Trapporna innebär att ruinen och platsen uppe på berget inte kan nås av personer som av olika anledningar inte kan använda trappor. Detta begränsar platsens värde ur social dimension.

Att göra ruinen mer tillgänglig kan handla om den fysiska tillgängligheten såväl som att synliggöra och skapa kännedom om platsen, exempelvis genom skyltning.

Att tillgängliggöra ruinen för fler människor kan få positiva effekter ur social dimension då fler kan besöka och använda platsen. I regel ökar också den upplevda tryggheten på en plats när fler använder platsen. Ökad trygghet är också positivt ur social dimension.

Idag finns en klotterproblematik på platsen som följd av att få människor använder platsen under delar av dygnet då den kan upplevas som både svårtillgänglig och mörk. Att sanera klotter på ruinen innebär en särskild utmaning då stor hänsyn behöver tas under saneringsarbetet för att undvika skada på ruinen. En ökad användning av platsen kan leda till minskad klotterproblematik, vilket skulle vara positivt för såväl den upplevda tryggheten som ur ekonomisk dimension. Minskat behov av klottersanering innebär att förvaltningens utgifter för sanering minskar.

Ärendet

Stadsmiljönämnden har mottagit en motion av Kalle Bäck (KD) om att rusta upp och tillgängliggöra ruinen av Gamla Älvsborg. Då yttrandet ska vara kommunstyrelsen tillhanda senast 2023-04-28 föreslås omedelbar justering. Förvaltningen har begärt och beviljats förlängd svarstid till och med 2023-05-05.

Beskrivning av ärendet

Kalle Bäck (KD) har i kommunfullmäktige lagt fram en motion om att rusta upp och tillgängliggöra ruinen av Gamla Älvsborg. Kommunstyrelsen har sänt motionen på remiss till exploateringsnämnden och kulturnämnden för yttrande senast 2023-04-28.

Motionen skrevs under 2022 och sedan 2 januari 2023 har staden en ny organisation för stadsutveckling. Stadsmiljönämnden svarar därför på remissen utifrån sitt ansvar som förvaltare av platsen.

I motionen betonas att området kring Göta älvs mynning är en historiskt viktig plats, särskilt Klippan och Gamla Älvsborg (eller Älvsborgs slott). Av slottet återstår idag bara rester av ruinen, med bristande skydd, skräp och klotter. Motionens avsändare menar också att platsen är mindre känd för såväl göteborgare som turister och även svårtillgänglig för personer med funktionsvariationer.

Motionären föreslår därför att exploateringsnämnden får i uppdrag att, tillsammans med berörda nämnder och/eller styrelser, rusta upp och tillgängliggöra ruinen av Gamla Älvsborg. För motionen i sin helhet, se bilaga 1.

Förvaltningens bedömning

Fornlämningen Gamla Älvsborg utgörs av ett ca 200 x 300 meter stort område. På bergkullen i områdets mitt, under ett trätak, ligger ruinen som utgör de ovan mark återstående delarna av Älvsborgs slott. Sedan 1800-talet har sockerbruket Carnegie och industrin kring detta vuxit fram i området och ruinen omgärdas idag i stort sett helt av kringliggande byggnader.

Under 2018 togs en gemensam utvecklingsplan fram mellan Göteborgs Stad och Statens Fastighetsverk, ”Den befästa staden Göteborg – tio historiska miljöer som lade grunden för stadens födelse”. Utvecklingsplanen omfattade åren 2018 till 2022 och är därför inte längre aktuell. I utvecklingsplanen pekades ruinen av Gamla Älvsborg ut som en av de tio historiska miljöerna som spelat och spelar en strategiskt viktig roll i Göteborgs tillkomst och utveckling. Utvecklingsplanen pekade ut Higab och länsstyrelsen som ansvariga förvaltare av fornlämningen Gamla Älvsborg.

Frågan om upprustning och tillsyn av ruinen är aktuell av olika anledningar. När kringliggande byggnader byggdes genomfördes bergsprängningar på flera sidor om ruinen. Sprängningarna har gett upphov till bergskärningar som idag är i varierande skick. Förvaltningen har i den löpande förvaltningen under av platsen under våren 2023 uppmärksammat att det finns behov av att upprusta ruinen såväl som bergskärningarna.

Sedan 2 januari 2023 har staden en ny organisation för stadsutveckling. Hur ansvarsfrågan ser ut för upprustning och drift av fornlämningen Gamla Älvsborg behöver utredas. Det gäller både fördelningen av ansvar mellan stat och kommun, såväl som inom

kommunen, bland annat utifrån hur ansvaret pekades ut i utvecklingsplanen ”Den befästa staden Göteborg”.

Förvaltningen bedömer att en förstudie bör tas fram för att utreda frågor rörande ansvar kring själva fornlämningen samt behov och möjligheter för synliggörande och tillgängliggörande av fornlämningen och ruinen. Förstudien bör också utreda frågor som rör omfattning, genomförande och finansiering av eventuella investeringar samt ekonomiska konsekvenser för den framtida driften av platsen.

Johan Rehngren

Anders Ramsby

Stadsträdgårdsmästare

Förvaltningsdirektör